
International Institute of Political Science
of Masaryk University in Brno

Mezinárodní politologický
ústav Masarykovy
univerzity v Brně

Vratislav Havlík

Přeshraniční spolupráce
mezi Českou republikou a Saskem
v euroregionu Nisa

Fond malých projektů

Working Paper č. 15

Brno 2006

Cílem fondu je překonat značné nevýhody obcí a jiných subjektů v příhraničí, plynoucí z jejich izolace. Fond tak předkládá výzvy k předkládání projektů, které by překonaly nevýhodu geografické polohy při státní hranici a napomohly k rozvoji nové identity oblasti - euroregionu Nisa. Podporovány jsou tak projekty, které mohou napomoci rozvoji turistického ruchu, ekonomiky, kulturního setkávání a vůbec rozvoji podvědomé identifikace občanů se svým regionem. Fond konkrétně podporuje „zakládání a rozvoj spolupracujících systémů na obou stranách hranice a vytváření spojovacích článků mezi těmito systémy se širšími vazbami na Evropskou unii.“ Je zaměřen na projekty typu people-to-people, které zohledňují místní (regionální) potřeby. Mimo mnoha jiných náležitostí musí předkládané žádosti o podporu prokázat, že se na projektu finančně podílí česká i německá strana a že projekty mají výrazný přeshraniční dopad (srov. www.neisse-nisa-nysa.org).

Fond malých projektů je bezesporu vhodným prostředkem k překonání bariér, kterými jsou především hranice a jazyk, a dokazuje to mnoha realizovanými projekty, které napomohly k odstraňování rozdílů. Jeho vhodnost také spočívá v tom, že díky relativní finanční nenákladnosti projektů povzbuzuje k aktivitě i ty nejmenší regionální aktéry, kteří by se za normálních okolností do větších akcí nepouštěli. Právě velké množství malých projektů má totiž šanci změnit tvář euroregionu a odstranit tak izolaci, která tu po staletí do jisté míry panovala.

Ve svém stručném příspěvku upozorním na některé významné, zajímavé, ale také sporné aspekty tohoto fondu. Chci tak především ukázat, že přes velké klady této činnosti euroregionu Nisa existují i stinné stránky, které potenciálním žadatelům mohou znepríjemňovat život a tím je od jejich aktivity odrazovat.

Základní údaje a srovnání s minulostí

Finanční prostředky z Evropského fondu pro regionální rozvoj pro léta 2004-2006 činí 380 664 Euro. Minimální částka, která může být na podporu projektu uvolněna, je 1000 Euro, maximální 7500 Euro. V tom spočívá

hlavní rozdíl oproti minulým obdobím (program Phare), kdy minimální podpora byla 1000 Euro, maximální pak 50000 (www.neisse-nisa-nysa.org)

K nejvýznamnější změně, která může mít zásadní dopad na potenciální žadatele, však došlo v oblasti vyplácení podpory. Jakkoli dříve mohl realizátor akce po předložení podrobného projektu počítat se **zálohou ve výši 60%**, v dnešní době dostává finanční prostředky až zpětně po ukončení projektu (týká se směrnic na české i německé straně). Směrnice pro žadatele, aktualizovaná v říjnu 2005, konkrétně uvádí: **Žadatel (konečný uživatel) již při předkládání žádosti musí garantovat zajištění plného financování předloženého projektu z vlastních zdrojů po celou dobu trvání projektu.** To může v dnešní době, kdy se neustále hovoří o napjatých rozpočtech obcí (či dokonce jejich zadluženosti), předem diskvalifikovat potenciální žadatele, kteří tak na podporu z fondu jednoduše nedosáhnou, protože nebudou dopředu schopni shromáždit takové množství peněz. 10 000Euro (7500 z fondu + 2500 z vlastních zdrojů), tedy bezmála 300 000 Kč, může pro drobné subjekty s nevelkými rozpočty představovat velký problém. Ve velké části případů se totiž může jednat o žadatele, kteří by normálně ze svých zdrojů projekt neuskutečnili, protože by pro ně představoval neúměrnou finanční zátěž. Je tak pravděpodobné, že mnozí se do podobného finančního „dobrodružství“ vůbec nepouštějí, protože by se na nějakou dobu mohli úplně vydat z peněz. Pro správce FMP by ale předběžné vyplacení zálohy mohlo představovat jisté riziko, neboť v případě nespolehlivého žadatele by mohly být peníze nenávratně ztraceny.

Ke změně došlo stejně tak v procentuální výši podpory projektů. Dřívější žadatelé mohli v případě úspěchu počítat s **90%** podporou svého projektu (jak je tomu doposud na německé straně), ze svých prostředků tak uvolňovali pouhých **10%** celkových nákladů. Nové směrnice pro žadatele však počítají s maximálně **75%** podporou. Žadatelé jsou tak více než dříve motivováni k předkládání rozumných a finančně vyvážených projektů, jelikož relevantní část celkových výdajů jde z jejich vlastního rozpočtu (www.neisse-nisa-nysa.org).

Jakkoliv 75% podpora je i ve srovnání s fondy podobného typu standardní, je nutné poukázat na fakt, že malé projekty jsou podporovány méně než ty velké. Ty totiž dostávají kromě 75% z ERDF ještě dalších 5% ze státního rozpočtu. Malé projekty jsou tak paradoxně znevýhodněny, přestože právě tyto mohou představovat nejbližšího prostředníka mezi EU a obcemi (a jinými subjekty), minimálně z hlediska jejich finanční dostupnosti.

Celkové náklady projektu mohou nově činit maximálně trojnásobek udělené podpory, tedy max. 21 000Euro. I v tomto bodě se nové směrnice pro žadatele značně liší, neboť dříve byla maximální částka prakticky neomezena.

Kritéria hodnocení projektu

K jednoznačně pozitivnímu posunu však došlo v případě hodnotících kritérií, která jsou bodována. Dříve byla vhodnost projektu zkoumána na základě dvaceti otázek (každá hodnocena pěti body), které měly tu a tam spornou výpovědní hodnotu a ne vždy se zabíraly především kvalitou projektu. Hodnocena tak byla subjektivní kritéria jako „Do jaké míry je rozpočet jasný a podrobný?“ nebo „Jak uspokojivá je předcházející zkušenost žadatele s řízením projektů?“. Schopný žadatel s dobrým projektem s velkým přeshraničním dopadem, který však neměl předchozí zkušenosti, tak automaticky ztratil pět bodů. (z celkového počtu 100) a byl tím pádem oproti ostatním diskriminován. Nové směrnice jsou v tomto ohledu mnohem transparentnější a proces hodnocení je mnohem jednodušší. Deset otázek po pěti bodech (tedy poloviční počet) projekt hodnotí především z toho pohledu, zda splňuje jednotlivé priority FMP. I tak však lze namítnout, že se jedná o kritéria, která jsou víceméně neměřitelná a výsledné hodnocení projektu je tak samozřejmě značně subjektivní a záleží na úsudku hodnotící komise.

Samotná evaluace čerpání ze strukturálních fondů je značně problematická. FMP je totiž ve vztahu k INTERREG IIIA projektem a jako takový nemá žádné indikátory, pouze výstupy a dopady (výstup = počet projektů). Na základě neměřitelných výběrových kritérií tak nelze dopady přesně zjistit.

Kritéria, podle nichž jsou hodnoceny projekty:

V jakém rozsahu jsou jednoznačně popsány výchozí situace a potřeba?
V jakém rozsahu přispívá malý projekt k trvalé změně výchozí situace příp. pokrytí potřeby?
V jakém rozsahu projekt podporuje rovnost šancí a integraci znevýhodněných skupin obyvatelstva?
V jakém rozsahu přispívá malý projekt k vytváření a upevňování přeshraničních kooperačních struktur?
V jakém rozsahu se plánují účinná opatření pro propagaci projektu a příhraničního prostoru?
V jakém rozsahu budou výsledky projektu dále využívány pro společný příhraniční prostor, plánují se pokračující aktivity?
V jakém rozsahu se na plánování projektu podíleli partneři ze sousední země?
V jakém rozsahu je malý projekt v rámci partnerské spolupráce přeshraničně realizován?
V jakém rozsahu je malý projekt v rámci partnerské spolupráce přeshraničně financován?
V jakém rozsahu jsou náklady projektu přiměřené k přeshraničnímu užítku?

Zdroj: www.neisse-nisa-nysa.org

FMP na saské straně: odlišné podmínky

Podmínky, za kterých žádají německé subjekty o podporu, se v mnohém zcela liší od těch českých. Celkově však lze říct, že němečtí žadatelé mají lepší podmínky, což je vidět především na částce, kterou se na projektech spolupodílejí. Minimální výše podpory neexistuje, maximálně výše je **15 000 Euro**, přičemž na rozdíl od českých směrnic tu existuje i možnost, že řídicí výbor rozhodne ve výjimečných případech o udělení vyšší podpory, než jakou umožňuje horní hranice. Další velký rozdíl lze spatřovat v procentu nákladů, které německá strana může uhradit. Zatímco v Česku je to 75%, v Německu to může být hned **90%**, pouze ale v případě, že se jedná o typ projektu, který

je prováděn na české i německé straně, obsahově je na české i německé straně shodný, organizačně a časově však oddělený (projekt zrcadlového typu). Takto vysokou podporu mohou obdržet i návrhy, které jsou obsahově, časově i organizačně shodné („pokročilé“ projekty). Saská vláda tak (narozdíl od české vlády, která nedoplácí nic) doplácí k 75% ještě 15%.

U jednoduchých projektů, které organizuje jenom jedna strana, je maximální dotační podpora 70% výdajů.

Publicita a vytváření nové identity „občana regionu“

Snahou euroregionu Nisa je, aby zvýšil svoji publicitu a tím i obecné povědomí mezi jeho obyvateli, že existuje a pomáhá jim usnadnit život v příhraničí, který může být v některých aspektech nevýhodný. Jednou z podmínek udělení podpory projektu je tak jeho dostatečná publicita zajištěná jeho realizátorem ve formě prezentací v místním tisku, letáků, informačních tabulí, apod. Každá taková mediální prezentace musí obsahovat větu: **"Projekt je podpořen z Fondu malých projektů INTERREG IIIA prostřednictvím Euroregionu Nisa a spolufinancován z ERDF.** Stejně tak je povinností realizátora projektu umístit logo EU a především logo euroregionu Nisa, což je další podstatný krok k posílení pocitu „občanství euroregionu“ (srov.www.neisse-nisa-nysa.org).

logo euroregionu Nisa

Realizované projekty-konkrétní výsledky fungování FMP

Schválené projekty za rok 2005 (trojí zasedání Lokálního řídicího výboru) odhalují hned několik trendů. Především skutečnost, že české subjekty (způsobilé podávání žádostí) nejsou zatím ve velké míře zvyklé čerpat z fondů EU. Za tímto faktem může stát jednak počáteční nezvyk po vstupu do EU, tak bezpochyby nedostatečná propagace ze strany euroregionu. Jestliže pro období 2004-2006 může být uvolněno na projekty malého typu až 318 232 Euro, zatím bylo vyčerpáno pouhých 62 431 Euro. Na příští rok tak ještě zbývá přes 318 tisíc Euro, které bude jen velmi obtížné vyčerpát. (www.neisse-nisa-nysa.org)

Nejčastěji se projekty týkají rozvoje turistického ruchu (turistické trasy), velmi často je ale také naplňován jeden z hlavních cílů euroregionu – setkávání občanů. Jedná se např. o závody v různých sportech, ale i o workshopy o budoucnosti příhraničí. Především v období, kdy česká část euroregionu čerpala z Phare, vznikaly (a byly podpořeny) projekty vzniku informačních středisek, turistických průvodců, ale také např. kalendář kulturních a sportovních akcí euroregionu.

Závěr

Jakkoliv se jeví cíl Fondu malých projektů jako velmi ušlechtilý a praktický, potenciální žadatelé neustále mohou narážet na některé překážky, které je odrazují od ještě větší aktivity v oblasti čerpání ze zdrojů EU. Výzvou pro euroregion tak zůstává zvýšení publicity svojí činnosti a odstranění některých administrativních omezení, především pak nemožnosti obdržet část finanční dotace předem. V rámci co největšího přiblížení se občanovi pak zůstává otázkou, jestli mají být velké projekty zvýhodňovány oproti těm malým.

Úkolem do budoucna je tak přehodnotit současný systém, především pak poskytovat alespoň nějakou minimální zálohu žadatelům již v průběhu realizace projektu. Stejně tak je důležité zamyslet se znovu nad kritérii, na základě kterých jsou projekty hodnoceny. Pokrokem by jistě bylo odstranění některých značně subjektivních kritérií a zvýšení počtu těch, které jsou měřitelné, tedy objektivnější.

Použité zdroje

Kowalke, H. 2002. Grenzüberschreitende Zusammenarbeit zwischen Ost und West – die neuen Euroregionen an der östlichen Aussengrenze der EU: Das Beispiel Euroregion Neisse-Nisa-Nysa. In. Grenzüberschreitende Zusammenarbeit zwischen den Regionen in Europa.ed. Gu, X.: Baden-Baden, 123-141.

Oficiální portál euroregionu Nisa: <http://www.neisse-nisa-nysa.org>

Archivní stránky euroregionu Nisa: <http://www.euroregion-nisa.cz>

Oficiální portál fondů EU: <http://www.strukturalni-fondy.cz>